

AI i svijet na kraju svijeta

- ▶ Juraj Bilić
Pomoćnik ravnatelja, voditelj sektora za AI, CARNET
Član OECD-ove Ekspertne skupine za budućnost AI

RAD I BLAGOSTANJE

Opća nezaposlenost

- Automatizacija prijeti velikom dijelu poslova gdje se radi ponavljanje i rutinski rad.
- Najizloženiji su oni koji nemaju mogućnost dodatnog obrazovanja.
- Rizik: cijeli slojevi društva postaju tehnološki višak.

RAD I BLAGOSTANJE

Opće blagostanje

- Povijest pokazuje da tehnologija dugoročno stvara više poslova nego što ih uništi.
- AI može povećati produktivnost i učiniti znanje dostupnim svima.
- Ako se dobit reinvestira u društvo, ukupna kvaliteta života raste.

DOHODAK I KONTROLA

Social scoring i uvjetovani dohodak

AI omogućuje praćenje svake transakcije i ponašanja.

Rizik: pravo na prihod ili uslugu postaje uvjetovano “poželjnošću” građana.

To vodi prema discipliniranom društvu, a ne prema slobodi.

DOHODAK I KONTROLA

Univerzalni temeljni dohodak (UBI)

```
graph TD; A[Univerzalni temeljni dohodak (UBI)] --> B[AI stvara ogroman višak vrijednosti.]; B --> C[UBI nudi osnovnu sigurnost svima i oslobađa ljude za kreativne i društvene aktivnosti.]; C --> D[Ključno: transparentan model financiranja i jasna pravila.];
```

A vertical flowchart with four rectangular boxes connected by downward-pointing arrows. The boxes are colored blue, green, yellow, and orange from top to bottom. A red vertical bar is visible on the right side of the slide.

AI stvara ogroman višak vrijednosti.

UBI nudi osnovnu sigurnost svima i oslobađa ljude za kreativne i društvene aktivnosti.

Ključno: transparentan model financiranja i jasna pravila.

ZNANJE I UČENJE

Zaglupljivanje

Ako sve odgovore daje AI, ljudi gube sposobnost dubokog razmišljanja.

Površno znanje zamjenjuje kritičko mišljenje.

Rizik: društvo koje zna klikati, ali ne zna razumjeti.

ZNANJE I UČENJE

Privatni Aristotel

AI može biti osobni tutor dostupan svima, na vlastitom jeziku i prema vlastitim sposobnostima.

Takav sustav smanjuje razlike u obrazovanju.

Uloga učitelja se ne briše, već se mijenja: vodi učenika kroz proces, AI daje podršku.

JAZ I IZJEDNAČAVANJE

Jaz u GPU resursima

- Pristup računalnoj snazi i podacima nije ravnomjeren.
- Mali i siromašniji sustavi riskiraju da budu samo korisnici stranih modela.
- “Tko nije sada na izvoru – ostat će trajno ovisan.”

JAZ I IZJEDNAČAVANJE

Skokoviti napredak i veliki izjednačitelj

- Open-source modeli i jeftiniji hardver otvaraju mogućnost svima.
- AI može smanjiti razlike između bogatih i siromašnih društava, ako se lokalno prilagodi.
- Primjer: AI alati za jezike i zajednice koje globalni modeli zanemaruju.

STRATEGIJA I UTRKA

AGI — pobjednik uzima sve

Ako netko prvi razvije opću umjetnu inteligenciju, mogao bi preuzeti globalnu dominaciju.

Rizik je militarizacija i koncentracija moći u jednoj točki.

Povijest tehnoloških utrka pokazuje: tko prvi, diktira pravila.

STRATEGIJA I UTRKA

Racionalno raspolaganje GPU resursima

Ne treba čekati AGI da bismo pobijedili.

Puno je važnije kako raspoređujemo računalnu snagu,
kako ulažemo u AI pismenost i potičemo poduzetništvo.

Društva koja šire znanje i resurse imaju dugoročnu
prednost.

Human in the loop... za sad

- Danas je čovjek potreban za nadzor i korekciju.
- Ako se taj sloj ukloni, sustavi postaju crne kutije.
- Rizik: odluke bez odgovornosti i razumijevanja.

LJUDSKA ULOGA

Human in the loop kao trajno načelo

- Ljudi trebaju ostati dio procesa, ne radi nostalgije, nego radi sigurnosti.
- AI ubrzava, čovjek donosi konačnu prosudbu.
- To je jedina garancija da tehnologija ostaje pod demokratskom kontrolom.

LJUDSKA ULOGA

DODATNI NARATIVI

Kultura i identitet

Negativno: globalni modeli brišu jezične i kulturne posebnosti.

Pozitivno: lokalni AI modeli čuvaju jezik, tradiciju i kontekst.

Realno: Ovisi o pojedincu, društvu i razini AI suvereniteta

Demokracija i politika

Negativno: deepfake, psihoprofiliranje i mikrociljanje urušavaju povjerenje.

Pozitivno: AI može povećati transparentnost, otvoriti procese i uključiti građane.

Realno: Još veća potreba za općom i AI pismenošću, kritičkim razmišljanjem

Klima i energija

Klima i energija

Negativno: podatkovni centri gutaju struju i vodu.

Pozitivno: AI optimizira mreže, potrošnju i obnovljive izvore.

Realno: Inovacije koje stvarno osiguravaju dugoročno održiv ekosustav

Umjesto zaključka

Tri stvari koje se uvijek ponavljaju

1. Tko ima pristup računalnoj snazi.
2. Kako se regulira i tko postavlja pravila.
3. Tko i kako se dijeli koristi od AI.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Četiri scenarija (2025–2035)

1. Centralizirano i prebrzo → tekno-feudalizam.
2. Centralizirano i oprezno → država kao izvor i ishodište moći i nemoći.
3. Distribuirano i kaotično → incidenti i zlouporabe.
4. Distribuirano i odgovorno → federacija modela, distribucija znanja i koristi (najpoželjnije).

I ZA KRAJ

- ▶ “Svijet na kraju svijeta” nije kraj civilizacije nego transformacija poretka rada, znanja i moći.
- ▶ Ishod ovisi o našim izborima: kako dijelimo resurse, kako čuvamo ljudsku ulogu i koliko uključujemo javnost.
- ▶ Realnosti:
 - ▶ Paralelni svemiri uslijed različitog regulatorno-društvenog pristupa.
 - ▶ Uniformiranje svijeta, društava i pojedinaca uslijed nadmoći jednoobrazne tehnologije.
 - ▶ Individualni pristupi s određenim univerzalnim vrijednostima, pravilima i pravima.



► Hvala na pažnji

jbilic@carnet.hr